

3. Марчишин С.М., Сушко Н.О. Лікарські рослини Тернопільщини. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. 312 с.
4. Мінарченко В. М. Ресурсознавство. Лікарські рослини: Навч. посіб. Київ: Фітосоціоцентр. 2014. — 215 с.
5. Сіра Л. М., Машталер В. В. Флора України. Фармацевтична енциклопедія. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/5983/flora-ukraini>. Дата звернення 29.04.2023 р.

УДК 581.4:582.091

ГЕНЕРАТИВНІ ПАГОНИ ТА ІНТРОДУКЦІЯ ДЕРЕВНИХ РОСЛИН

Герц Н. В., Герц А.І., Кульчицька С.В., Бецька М.П.

Тернопільський національний педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка

E-mail: herts_nv@chem-bio.com.ua
barna@chem-bio.com.ua

На сьогодні, велика роль оцінки перспективності рослин до нових умов існування відводиться ритму сезонного розвитку, від якого значною мірою залежить стійкість рослин до несприятливих кліматичних умов та здатність давати наслідне потомство [1, 4]. Порівняльна характеристика феноритмів деяких аборигенних та місцевих видів показала, що ритм розвитку, тісно пов'язаний із зимостійкістю, є хорошим показником пристосування рослин до нових умов існування.

Наближення ритму інтродукованих рослин до ритму видів, що складають автохтонне ядро місцевої флори, може служити надійною діагностичною ознакою для прогнозу успішності їх введення в культуру нових умов. Однак, згідно даних досліджень та літератури, час зацвітання рослин значною мірою визначається ступенем спеціалізації генеративних пагонів.

Поняття "генеративний пагін" необхідно використовувати і в теорії інтродукції рослин, оскільки структурно-ритмологічні особливості генеративних пагонів відносяться до факторів, що

визначають її успішність. Наші дані показали, що будова та ритм розвитку генеративних пагонів у насамперед повинні враховуватися при інтродукції деревних рослин. Це пов'язано зі специфікою конструктивної організації представників даної життєвої форми, що характеризується чітко вираженим стовбуром і основними скелетними осями. Для дерев одним із факторів, що забезпечують успішне перенесення несприятливих умов, є раннє закінчення всіх процесів, пов'язаних із цвітінням, що дозволяє представникам даної життєвої форми заздалегідь підготуватися до зимового періоду [2, 5]. Проведений нами аналіз будови генеративних пагонів деяких видів родів *Acer*, *Populus*, *Salix* та ін., показав, що для них характерні однорічні генеративні пагони або генеративні пагони з компактними верхівковими чи пазушними суцвіттями. Особливості будови генеративних пагонів цих родів забезпечують ранні терміни цвітіння. У деревних рослин, що мають генеративні пагони з великими багатоквітковими суцвіттями (види роду *Catalpa*, *Sambucus nigra*) та багатоквітковими пазушними суцвіттями (види роду *Castanea*, *Gleditsia*), терміни цвітіння настають у другій половині вегетаційного періоду, що скорочує час, необхідне для підготовки до перезимівлі. Тому рослини цієї групи зазвичай повільно ростуть і періодично обмерзають.

Будова генеративних пагонів є лише одним із факторів, які визначають успішність інтродукції. Близькоспоріднені види, що мають генеративні пагони однакової будови, можуть мати різну зимостійкість, яка визначається, наприклад, їх сучасними ареалами, як у видів роду *Acer*. Високу зимостійкість мають переважно європейські та далекосхідні види цього роду, а низька зимостійкість характерна для кавказьких видів та далекосхідних видів з морським. острівним ареалом [3]. Слід зазначити, що, мабуть, не випадково у двох видів, які є злісними деревними бур'янами - *Acer negundo* та *Fraxinus pennsylvanica*, - формуються однорічні генеративні пагони. Специфіка організації чагарників дозволяє їм мати різноманітніші структурні та ритмологічні варіанти генеративних пагонів. Особливості будови генеративних пагонів ряду видів (*Spiraea japonica*, *Symphoricarpos albus*), куш яких формується на основі генеративних пагонів, дозволяють пояснити, чому при інтродукції цих видів у більш холодні райони

вони не втрачають декоративності, регулярно цвітуть і плодоносять.

Таким чином питання перенесення та впровадження у місцеву флору деревних інтродуцентів залежить від багатьох факторів, серед яких важлива роль належить біоекологічним та морфоструктурним.

Список літератури:

1. Абдулоєва О.С., Карпенко Н.І.: Обґрунтування критеріїв інвазійного потенціалу чужинних видів рослин в Україні. *Чорноморськ. Бот. ж.*, т.8, №3, 2012. С. 252- 256.
2. Барна М. Закладання та диференціація примордіїв репродуктивних структур. *Онтогенез рослин у природному та трансформованому середовищі. Фізіолого-біохімічні та екологічні аспекти*. Львів: Вид-во "Сполом", 2004. С. 133.
3. Кохно Н.А., Курдюк А.М. Теоретичні основи та досвід інтродукції деревних рослин в Україні. К.: Наук. думка, 1994. 184 с.
4. Кульбіцький В.Л. Оцінка успішності інтродукції катальпи в умовах культури правобережного лісостепу України. *Науковий вісник*. 2006. вип. 16.3, с.21-25.
5. Тарасюк О.І. Структурні особливості закладання генеративних органів у видів роду *Populus L.* *Актуальні проблеми ботаніки та екології*.: Сімферополь : Вид. дім "АРИАЛ", 2010. С. 419-420.

УДК 581.4:582.091

**ІНВАЗІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗАНЕСЕНИХ ВИДІВ ФЛОРИ
УКРАЇНИ**

Герц Н. В., Герц А.І., Кульчицька С.В., Бецька М.П.

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

E-mail: herts_nv@chem-bio.com.ua
barna@chem-bio.com.ua

На сьогодні поняття «інтродукція» передбачає здійснення людиною цілеспрямованих, активних заходів, що призводять до